

Nagy-Budapest előélete

TANÁCS-MAGYARORSZÁG FŐVÁROSA AZ ÚJSÁGOK TÜKRÉBEN

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár hatalmas, tizenöt-ezer cikkanyagát feldolgozó sajtó-bibliográfiát, vagy pontosabban szólva: annotációs, jegyzetekkel, magyarázattal ellátott dokumentumkötetet ad ki a Tanácsköztársaság 50. évfordulója alkalmából a következő címmel: *A Tanácsköztársaság Budapestje a korabeli sajtó tükrében. Szerkesztője Tolnai György, s mintegy huszonöt munkatárs dolgozik e kötet anyagán.*

MEGVERTÉK A BÍRÓT

— Milyen időszakból és hány lapból válogatták az anyagot? — kérdeztük Tolnai Györgyöt.

— Pontosan a 133 nap lapanyagát használtuk fel, mintegy 320 sajtóterméket vizsgáltunk át. Ezek között néhány olyant, amivel a korábbi, hasonló típusú munkák nem foglalkoztak. Például a vasutasok, a mérnökök, az orvosok, az ipartestületek lapjait is átnéztük, s ennek nyomán olyan sokoldalúan bőséges anyag állt rendelkezésünkre, hogy minden eddiginél nagyobb életközösségben lehet bemutatni ennek a 133 napnak a történetét.

— Milyen arányok mutatkoznak a sajtóközleményekben?

— Mi kizárólag azokat a cikkeket dolgoztuk fel ebben a tizenöt ezerben, amelyek közvetve vagy közvetlenül Budapesttel vannak összefüggésben; így az arányok természetesen nem mutatják a lapok valódi struktúráját, de így is sok mindenről árulkodnak. Feltűnő például, hogy minden lap profilja megváltozott és a korábban első helyet elfoglaló bűnügyi esetek, gyilkosságok és egyéb szenzációk háttérbe szorultak az újságok hasábjain. Feltűnő furcsaság, hogy rengeteg sporttémájú cikk jelent meg a Tanácsköztársaság ideje alatt. Még olyan kérdések is szóba kerültek, hogy nincs közönség, hogy érdemes-e a közönség nélkül játszani, s aztán a szokásos ügyek: megverték a bírót, fegyelmi históriák, hogy fogadták Bécsben a magyar labdarúgókat stb.

— Érdemes talán szám szerint sorra venni a témák előfordulási arányát. Az első helyen a politikai kérdések szerepelnek, százalékarányuk: 23. A második, — ez talán természetes —, a gazdasági kérdésekkel foglalkozó cikkek: 21,4 százalékkal. Meglepően nagy teret kap — nyilván az esztétizálás miatt

nacionalizmus tárgykörébe sorolt anyagok nagy száma — 7,9 százalék —, ha arra gondolunk, hogy itt is csak a téma budapesti vonatkozásait vettük figyelembe. Mindjárt érthetőbb lesz a nagy arány, ha kiderül, hogy tizenkét önálló külföldi pártszekció dolgozott Budapesten, önálló lapokat adtak ki, nemzeti nyelvükön, sokat írtak a magyar eseményekről, tobgyoztak a magyar Vörös Hadseregbe, de rendszeresen beszámoltak saját hazájuk helyzetéről, forradalmi hangulatáról is. Bátran el lehet mondani: ezekben a napokban Budapest Közép-Európa forradalmi központja volt. Nemcsak szerb, horvát, román, cseh és szlovák nemzetiségi lapjaival és problémáival találkozunk, de a felbomló monarchia k. u. k. hadseregének minden nemzetiségéből maradtak itt Magyarországon, sőt még olaszok is szöktek át, s néhányan a Magyarországon állomásozó francia csapatoktól is átálltak.

FEJMUNKÁSOK SZAKSZERVEZETE

— Ilyen témaköröket találunk még nagyobb számban: külpolitika, kizárólag budapesti vonatkozásaiban — 3 százalék; pártpolitikai témák, amelyek kifejezetten a párt belső ügyeivel foglalkoztak — 4,5 százalék; az állami irányítás kérdései — 4,3 százalék; belpolitika 3,4 százalék; nő-, és gyermekvédelem — 2,9 százalék; bérek és munkaadalmak — 2,3 százalék. Nagy volt a munkanélküliség, fokozott figyelmet fordítottak hát erre a témára. Feltűnően sok cikk ad hírt a szakszervezetekről, ami azonnal érthető, ha

emlékeztetünk a tanácskormány rendeletére, amely szerint valójában csak az tekinthető teljes jogú állampolgárnak, aki szakszervezeti tag (élelmszerjegyek és egyéb jogok dolgában). Ma már kissé komikusan hat, a „fej-munkásoknak” elnevezett szakszervezet például, amely egyes értelmiségieket tömörített, s répacázások szakszervezete is volt, — valójában a tőkés felvásárló cégek akartak így befurakodni a Tanácsköztársaság rendjébe. Később a Szakszervezeti Tanács külön listát adott ki az általa elismert szervezetekről.

— A most feldolgozott anyag egyik jelentős érdekessége: a NEP-korszak egy sajátos magyar változatának nyomait lehet felfedezni. A lényeg az volt, hogy kezdetben minden terményfelesleget elkoboztak, később azonban egy állami intézmény, „Országos Proletár Árucseré” vállalkozott az árak hivatalos cseréjére, tekintettel a pénz értéktelenségére. Általában a jegyrendszer a mai Nagy-Budapest területén szolgálta a munkásokat, jóllehet akkor még közgazdaságilag a Pest környéki városok, falvak önállóak voltak. Joggal tart-hatjuk hát ezt az időszakot Nagy-Budapest „előéletének”.

— Mikor jelenik meg ez a nagy munka?

— Sajnos, elkéstünk, s csak januárban. De tudjuk, hogy éppen ezekben a hetekben, hónapokban milyen sok embernek lenne szüksége rá, ezért felhívjuk a figyelmet, hogy a kéziratot a Szabó Ervin Könyvtár központjának bibliográfiai osztályán minden érdeklődő áttanulmányozhatja.

Bernáth László